

Naar het Noorden

Auteur(s):

Pelle, E.S.

Verschenen in:

ESB, 81e jaargang, nr. 4059, pagina 461, 22 mei 1996

Rubriek:

Redactioneel

Trefwoord(en):

ruimtelijke, regionale, economie

Niet de Randstad, maar de gebieden er omheen vertonen de grootste groei in economische activiteit ¹. De Randstad zelf heeft te kampen met gebrek aan ruimte en teveel congestie. De drie noordelijke provincies leken echter niet van deze ontwikkeling te profiteren. En hoewel [Stelder](#) in deze *ESB* met cijfers komt waaruit blijkt dat de economische ontwikkeling van het Noorden minder ongunstig is dan wel eens gedacht wordt, blijft het een regio met relatief hoge werkloosheid en veel leegstaande bedrijfsterreinen.

Zou het voor Nederland als geheel niet veel beter zijn, als bedrijvigheid die veel ruimte vergt van de Randstad naar het Noorden komt? Van de nieuwe bedrijven, en van hun werknemers en toeleveranciers, zou een geweldige impuls uitgaan op de economie van het Noorden. Gunstig voor de werkgelegenheid, maar bijvoorbeeld ook voor het voorzieningenniveau op het dunbevolkte platteland. In de Randstad zou ruimte vrijkomen voor andere bedrijven, wonen en recreatie. De betrokken bedrijven krijgen te maken met lagere grondkosten, en de werknemers ten slotte kunnen 'buiten' gaan wonen.

Zo ongeveer luidt de redenering achter het onderzoek *Ruimte te over, ruimte tekort*, dat deze week gepresenteerd werd ². Onderzoekers van de sectie Ruimtelijke economie van de RUG hebben uitgezocht wat er zou gebeuren, als in de komende jaren een kwart miljoen banen die normaal in de Randstad zouden ontstaan, er niet daar maar in het Noorden bij zouden komen. Daarbij gaat het vooral om activiteiten die niet sterk aan de Randstad gebonden zijn (in de zin dat de toelieferingen grotendeels van buiten de Randstad worden betrokken en de productie grotendeels buiten de Randstad wordt afgezet), en daarnaast veel ruimte en/of transport benodigen: hoofdkantoren van enkele vormen van dienstverlening, glastuinbouw, toerisme (verblijfsrecreatie), enkele vormen van industrie, hoger onderwijs, gevangnissen, militaire oefenterreinen en de opvang van asielzoekers. Deze activiteiten zouden in eerste instantie 115.000 extra banen voor het Noorden kunnen opleveren, waarna de bestedingen van de bedrijven, gebruikers (studenten, militairen) en werknemers de totale banengroei in het Noorden op 250.000 zal brengen.

De gevolgen van dit 'kwart miljoen'-scenario worden door de onderzoekers overwegend positief ingeschat. Het ruimtegebruik in het Noorden zal intensiever worden maar niet in de mate dat 'Randstad-achtige' problemen te verwachten zijn, terwijl de vrijkomende ruimte in de Randstad maatschappelijk zeer waardevol is. Vooral de waardering voor de woonomgeving zal hierdoor toenemen, zowel van de Randstedelingen die naar het Noorden verhuizen als van hen die in de Randstad blijven. Winst wordt verder geboekt door vermindering van de files, en lagere benodigde investeringen in wegen. Kortom: verschuiving van de groei van de werkgelegenheid naar het Noorden levert een nationale winst op van tientallen miljarden gulden.

Zou het? In de berekeningen lijkt geen rekening gehouden met alle maatschappelijke kosten en baten. Zo bestaat de waardering voor een woonomgeving uit méér dan de hoeveelheid groen in de buurt, en het is niet denkbeeldig dat andere aspecten (bereikbaarheid met het openbaar vervoer, culturele voorzieningen) in het Noorden juist lager gewaardeerd worden. Voor bedrijven geldt iets dergelijks. In het onderzoek wordt er vanuit gegaan dat bedrijven die veel ruimte gebruiken, veel transport benodigen en weinig handel drijven met andere bedrijven in de Randstad, in het Noorden een zelfde productiviteit weten te realiseren dan in de Randstad. Dat lijkt echter moeilijk om in het algemeen te bepalen, vooral omdat vele bindingen van bedrijven met hun omgeving niet direct tot uiting komen in toelieferingen of verkopen: denk aan de aanwezigheid van geschoolde werknemers of mogelijkheden tot samenwerking met andere bedrijven en kennisinstellingen (clusters). Zo is voor tuinders nabijheid van een veiling van enige omvang heel belangrijk, ook als ze via deze veiling hun producten in een ver buitenland verkopen.

Hier wreekt zich dat de aandacht in het onderzoek sterk is gericht op de kosten en baten van ruimte en bereikbaarheid, terwijl dit voor zowel bewoners als bedrijven slechts één aspect van de kwaliteit van een vestigingsplaats is. Wel een heel belangrijk aspect, maar dan vaak eerder in de betekenis van 'voorwaarde', waarvan het belang in beeld komt als de voorkeur om zich ergens te vestigen om andere redenen al is gevormd. Dat is een belangrijk probleem voor de economie van het Noorden, die immers als grootste comparatieve voordeel 'ruimte te over' heeft en bedrijven veel minder kan verleiden met de aanwezigheid van clusters.

De onderzoekers zouden echter wel eens gelijk kunnen hebben, dat met het schaarser worden ervan het belang van ruimte voor bewoners en bedrijven toeneemt. Nu is vooral de rand van de Randstad populair, maar na verloop van tijd zal ook hier ruimtenood zich doen gelden, vooral als de overheid de bescherming van Gelderse en Brabantse natuurgebieden serieus neemt. Het comparatieve voordeel van het Noorden zal dan steeds méér gewaardeerd worden. Zodat ook in het Noorden de ruimte schaarser zal worden ..

1 Zie bijvoorbeeld W. van der Velden en E. Wever (red.), *Nederland is meer dan de Randstad*, Van Gorcum, Assen, 1995.

2 F.J. Sijtsma, T.M. Stelder, J.P. Elhorst, J. Oosterhaven en D. Strijker, *Ruimte te over, ruimte tekort*, Stichting Ruimtelijke Economie Groningen, 1996.

Copyright © 1996 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)